

VLAAMSCH TOONEELGEMEENSCHAP, door Rudolf Roels met de actieve medewerking van J.O. de Gruyter, directeur van de Koninklijke Nederlandse Schouwburg (KNS) te Antwerpen ondernomen poging (1926-'29) om naar het Duitse voorbeeld van de Volksbühne een organisatie te vormen tot bundeling en opleiding van de KNS-toeschouwers.

De intentie omvatte: het uitkopen van een serie voorstellingen op gunstige voorwaarden, het organiseren van een qua aantal en qua sociale herkomst ruimer publiek door o.m. propagandabijeenkomsten binnen de Antwerpse agglomeratie, het verwerven van invloed met het oog op een concreet repertoire en een cultureel-programmatische stijl. Even werd een soortgelijk initiatief voor Gent overwogen. Tijdens het eerste seizoen was er nog een dubbel bezoektarief voor de leden; het tweede seizoen voerde een volstreckte eenheidsprijs in en had de donderdag als vaste speeldag. Aanvankelijk werd de onderneming geestdriftig door de pers begeleid; de organisatie van een hecht blok theatergegadigden leek de dynamische organisatie van een volwassen Vlaamse theatercultuur te waarborgen. Weldra echter ontstond enige teleurstelling. De Vlaamsche Tooneelgemeenschap bleek immers samengesteld uit een groep voordien reeds vaste toeschouwers, terwijl nieuwe bezoekerscontingenten nauwelijks werden gewonnen. De concentratie van een belangrijk toeschouwersbestand op uitkoopvaste voorstellingen verminderde de uiteindelijke financiële opbrengst van de directie.

Bovendien leidde de bundeling onmiskenbaar tot elitaire vorming van een kring; het zelfbewustzijn van een aantal leden (onder wie, kenmerkend voor de geest waaruit de hele onderneming was gegroeid, vele onderwijsmensen) bedreigde zelfs de autonome beleidslijn van de directeur. Het Volksbühne-beginsel was ten slotte uitgehold, doordat met name de arbeiderskringen niet voldoende geïntegreerd raakten. De proletarisch-culturele grondslag van deze opzet is in het theater in Vlaanderen uniek gebleven.

LITERATUUR: D. Roels, *Het ware volkstooneel*, in *Het Tooneel*, jg. 11, nrs 19-21, 24-25 (1925-'26); - D. Roels, *De Vlaamsche Tooneelgemeenschap*, in *Het Tooneel*, jg. 11, nr. 41 (1925-'26); - V.J.B (runclair), *De Vlaamsche Tooneelgemeenschap*, in *Het Tooneel*, jg. 12, nr. 4 (1926-'27); - D. Roels, *Vlaamsche Tooneelgemeenschap. Toespraak bij 1e vertooning*, in *Het Tooneel*, jg. 12, nr. 7 (1926-'27); - D. Roels, *Dr. De Gruyter's betrekkingen tot de Vlaamsche Tooneelgemeenschap*, in *Dr. Jan Oskar De Gruyter. 1885-1929. Zijn levenswerk* (1934, p. 283-292).

CARLOS TINDEMANS